

Riigikogu keskkonnakomisjoni ja maaelukomisjoni ühise istungi protokoll nr 46

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 21. jaanuar 2025

Algus 14.00, lõpp 16.14

Juhatajad: Igor Taro (esimees), Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Jaanika Lokk (konsultant)

Võtsid osa:

Keskkonnakomisjon

Komisjoni liikmed: Rain Epler, Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Andres Metsoja, Urve Tiidus

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik), Elise Ernesaks (konsultant)

Maaelukomisjon

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Toomas Uiibo

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik), Elis Jürgens (konsultant)

Puudus:

Maaelukomisjon: Siim Pohlak.

Kutsutud: Kollektiivse pöördumise algatajate esindajad Kristi Kauponen ja Igor Homin, avaliku pöördumise esitajad Tiit Soa ja Tanel Soa, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja nõukogu liige Jaanus Põldmaa, Eesti Jahimeeste Seltsi juhatuse liige Endrik Raun ja tegevjuht Tõnis Korts, Rahvusloom hundi ümarlaua eestvedaja Helen Arusoo, Eesti Metsloomaühingu juhatuse liige Katrin Idla, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna juhataja Katrin Rannik ning regionaal- ja põllumajandusministri nõunik Kaja Piirfeldt, Keskkonnaameti jahinduse ja vee-elustiku büroo juhataja Tanel Tärna, Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna juhataja Timo Kark ja tema praktikant Johanna-Maria Kosk, Riigikogu aseesimehe nõunik Andrus Toss, Riigikogu Kantselei infonõunik Maiki Vaikla ja pressinõunik Gunnar Paal (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Kollektiivne pöördumine "Pöördumine suurkiskjate arvukuse kontrolli alla saamiseks" ja avalik pöördumine Eesti karjakasvatuse päästmiseks
2. Info ja muud küsimused

1. Kollektiivne pöördumine "Pöördumine suurkiskjate arvukuse kontrolli alla saamiseks" ja avalik pöördumine Eesti karjakasvatuse päästmiseks

Igor Taro juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu. Ta märkis, et Riigikogu menetluses on kollektiivne pöördumine „Pöördumine suurkiskjate arvukuse kontrolli alla saamiseks“, mille

menetlejaks on määratud keskkonnakomisjon. Lisaks rahvaalgatusele on nii keskkonnakomisjonile kui ka maaelukomisjonile saadetud avalik pöördumine Eesti karjakasvatuse päästmiseks. Kuna nimetatud pöördumised käsitlevad sarnaseid teemasid, arutatakse neid ühe päevakorrapunkti raames. Istungi lõpus teeb keskkonnakomisjon otsuse kollektiivse pöördumise kohta vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (RKKTS). Avaliku pöördumise kohta otsust ei langetata. Ta tutvustas päevakorrapunkti arutelu kava ning andis sõna külalistele.

Kristi Kauponen andis ülevaate kollektiivse pöördumise ajenditest ja ettepanekutest. Ta märkis, et kollektiivse pöördumise koostamise põhjuseks oli mure suurkiskjatega. Pöördumine kogus juba kolme päevaga 5282 allkirja. Suurkiskjad on elanud Eestimaa metsades ja looduslikel aladel sadu aastaid. Ta rõhutas, et suurkiskjate koht on loodusmaastikel, s.t väljaspool inimese elualasid. Täna on Eestis olukord, kus suurkiskjad on järjest sagedamini inimese koduõuel rahulikult aega veetmas või toidupoolist otsimas. Loomad on territoriaalsed, s.t nad saavad aru, kus on nende koht ja kus mitte. Inimesel on võimalus jahipidamisega anda metsloomadele mõista, kus on inimese ja kariloomade elupaik. Inimestel on kohus oma elukohta kaitsta, andes metsloomale teada, kus lõpeb mets ja algab inimese territoorium. Kõneleja oli seisukohal, et kui nuhtlusisenditel lasta koduõuel lemmik- või kariloomi süüa, siis tehakse sellega suurkiskjatele karuteene. Hunt, kes on harjunud inimese õuel sööma kodulooma, teeb seda seni, kuni talle selleks võimalus antakse. Tõusetub küsimus, et kui kõik koduloomad on söödud, siis kelle hunt järgmisena murrab. Ilves, kes istub rahulikult koduaial ja vaatab inimesele otsa, kui see teda ära üritab ajada, ei ole enam „nunnu“ vaatepilt, vaid võib järgmisel hetkel osutada ohtlikuks koduloomale või lausa õues mängivale lapsele. Karu, kes jalutab rahulikult majade vahel ja ei heitu inimese liikumisest õuel, ei ole haruldus ega ka mitte „nunnu“, vaid väga suur ja reaalne oht. Karu on Eesti suurkiskjatest kõige suurem ja tegelikult ka kõige reaalsem oht. Eelkirjeldatud olukorrad on täna Raplamaal tavalised. On tekkinud olukord, kus ema ei luba oma lapsel vanaema juurde jalutada, vaid viib lapse autoga, sest külal on nähtud suurkiskjaid. Koeraomanik võtab õhtul koera auto peale, et ta viia alevisse valgustatud tänavatele jalutama. Samal ajal räägitakse riiklikul tasandil keskkonna säästlikkusest ja pööratakse erilist tähelepanu laste liikumisharjumustele. Koer, kes peaks õues inimese kodu valvama, magab toas. Laps ei saa mängida piiratud aiaga alal ilma täiskasvanu kõrval viibimiseta. Lastel ei ole turvaline hommikul pimedal ajal minna koolibussile. Seni normaalsena tundunud olukord, kus laps saab iseseisvalt minna kooli ja lapsevanem rahulikult tööle, on muutunud. Ta küsis, kas tulevikus soovitakse tekitada olukorda, kus lapsevanem saadab lapse hommikul koolibussile, püss õlal. Seni oli koer jahimehe kindel abiline, kuid täna on juhtumeid, kus jahi ajal hundid murravad koera ja söövad ta ära. Koerainimeste gruppides arutatakse, kuidas saaks ennast ja oma lemmiklooma huntide eest kaitsta. Õhtune jalutuskäik koeraga peaks olema lõõgastav tegevus, kuid nüüd on inimestelt see rõõm ära võetud ja asendatud murega. Kõneleja sõnul ei ole teatud piirkondades elavate inimeste turvalisus enam tagatud. Eestimaale on teretunud suurkiskjad, kes elavad metsas ja hoiavad inimestest eemale. Inimese kohus on tagada, et suurkiskja teaks, kus lõpeb tema ja algab inimese territoorium. Selle saavutamiseks on vaja võimaldada nuhtlusisendite mahalaskmist, sest nende käitumine on ettearvatu ning nad hirmutavad inimesi kõige enam. On oluline, et nuhtlusisendeid oleks võimalik küttida ka siis, kui hundijaht on kohtu poolt peatatud. Lisaks on vaja hoida suurulukite arvukus kontrolli all vastavalt suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskavale, s.t on vaja anda võimalus pidada jahti selleks ettenähtud ajal ja mahus. Eestis on toiminud u 20 aastat suurkiskjate seiresüsteem, mille eesmärk on tagada loomade soodne seisukord ning inimeste majanduslik ja sotsiaalne heaolu ning turvalisus. Seireprogrammi ülalpidamine on mõistlik vaid siis, kui rakendatakse Keskkonnaagentuuri jahisoovitusi. Kõneleja küsis, miks seda ei ole tehtud. Täna on tekkinud olukord, kus Eesti metsades on suurkiskjate toidubaas drastiliselt vähenenud, mistõttu on vaja üle vaadata ning tõsta suurkiskjate (hunt, ilves) küttimismahte. Vastasel juhul kasvab haigete kärntõves ilveste ning huntide arv. Haiged loomad võivad sattuda inimese territooriumile ning levitada haigusi. Tuleb tagada, et Keskkonnaameti poolt kinnitatud küttimismahte ei saaks erinevad MTÜd edasi kaevata/vaidlustada. Kõneleja oli seisukohal, et demokraatia põhimõtetega ei ole kooskõlas, et nt kaheliikmeline MTÜ tekitab situatsiooni, kus tuhanded

inimesed kannavad kahju, samal ajal kui MTÜ ei vastuta tekitatud kahjude eest. Ta küsis Keskkonnaameti esindajatelt, kui palju oli eelmisel aastal (oktoober–detsember) suurkiskjate kahjustusi, kes katab tekkinud kahjud ning millal seda tehakse. Riik peab olema võimeline maksma kinni suurkiskjate kahjud. Juba kaks aastat on Keskkonnaagentuuri seirearuandes märgitud, et kahjustuspiirkondades tuleks hundijahti alustada oktoobris, kuid siiani pole jahiseaduses vastavat muudatust tehtud. Keskkonnaametil on õigus anda välja erilubasid ka kütamiseks väljaspool jahihooaega. Ta küsis, miks võtab nuhtlusisendi kütamiseks eriloa saamine nii palju aega (tavapraktikas 30 päeva). Kõneleja oli seisukohal, et juhtudel, kui murdmine toimub inimese koduõuel või kui kiskja on tunginud lauta, peaks nuhtlusisendi kütimisluba väljastama kiirkorras (nt 24 tunni jooksul). Ta küsis, miks on ignoreeritud Keskkonnaagentuuri 2024. aasta aruandes ilvese kütamise soovitus. Ilves ei karda enam inimest, sest teda pole juba 5–10 aastat kütitud. Kui ilveste populatsioon on suur ja nende toidubaas metsas väike, siis on oht kärntõve levikuks. Ta küsis komisjonide liikmetelt, milliseid samme on Riigikogu teinud olukorra lahendamiseks. Kõneleja oli seisukohal, et rahvaalgatuses tõstatatud murekohad näitavad kellegi tegemata tööd. Oma tööd tuleb teha südamega ning mõelda, kuidas tagada maarahva turvalisus.

Igor Taro sõnas, et keskkonnakomisjon menetleb jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu (553 SE), mis saadeti täiskogule esimesele lugemisele. Nimetatud eelnõuga antakse Keskkonnaametile võimalus korraldada jahipidamist aastaringselt ulukite tekitatud kahjustuste vältimiseks. Keskkonnakomisjon saadab eelnõu arvamuse avaldamiseks huvigruppidele pärast eelnõu esimest lugemist täiskogus.

Tiit Soa andis ülevaate avalikust pöördumisest ja selle ajenditest. Ta tutvustas enda ettevõtet ja lihavaise kasvatusega seotud murekohti ning märkis, et kaks aastat tagasi hakkasid sagenema veiste (vasikate) murdmised huntide poolt. Sellest aastast on muutunud olukord hullemaks ning alates eelmise aasta juunist on ettevõttes murtud 57 vasikat. Karja kaitsmiseks on kasutusele võetud mitmeid erinevaid meetmeid, kuid nt viie traadiga aeda ei saa Soomaa rahvusparki erilise maastiku tõttu ehitada. Karja on aidanud kaitsta öised patrullisõidud, kuid iga karja juurde ei ole võimalik ega jõua sõita. Veiste poegimisperiood algab kevadel ning kui huntide arvukust ei hakata jõuliselt piirama, siis on oht, et kõik kevadel sündivad vasikad murtakse maha. See tähendab, et u 25 a tegutsenud ettevõtte võib minna pankrotti. Üheks lahenduseks oleks huntide arvukuse jõuline piiramine.

Tanel Soa lisas, et aasta lõpu seisuga oli huntide poolt ära viidud 57 vasikat. Need on juhtumid, mis on ettevõtja fikseerinud loomade põhjal. Juhtumeid võib olla ka rohkem, kuid 57 juhtumist ollakse täiesti kindlad. Probleemiks on, et on 57 murtud vasikat, kuid 2/3 on hundid ära viinud nii, et maha pole jäänud ühtegi murdmise jälge. Keskkonnaamet ei fikseeri selliseid juhtumeid hundikahjuna, sest puudub korjus (asitõend). Samal ajal on veisel näha äsjase poegimise tunnuseid (nt suurenenud udar). Ta avaldas arvamust, et hundid on nii nälgjas (metsas on toidubaas väike), et murtud vasikas süüakse kohapeal ära, mistõttu korjust maha ei jää. Keskkonnaametile esitati taotlus hundikahjude kompenseerimiseks, kuid 2/3 juhtudest puuduvad asitõendid, mistõttu ei ole selgust, kas ja kuidas kahjusid korvatakse. Suurem poegimisperiood on alles ees, mis võib kaasa tuua murtud loomade arvu tõusu.

Jaanus Põldmaa märkis, et Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (EPKK) on huntidega seotud probleemidega tegelenud juba mitu kuud. Ta nentis, et täna teeb põllumeestele rohkem muret hunt kui karu. Koda on seisukohal, et nii põllumeestel kui ka maarahval peaks olema reaalne võimalus tõrjuda suurkiskja rünnakut. Koja ettepaneku kohaselt peaks põllumehel, kellel on jahitunnistus ja -relv, olema õigus peatada/lõpetada hundi otsene rünnak, seda isegi kaitsealal. Kütimisega antakse kiskjale selge sõnum, et see piirkond ei kuulu mitte temale, vaid inimesele, ning koduloomad ei ole kiskjale saakloomaks.

Endrik Raun märkis, et jahimehed on tihedas kontaktis põllumeestega ning mõistavad nende muresid. Hundijahi hooaeg peaks algama igal aastal 1. novembril, kuid sageli vaidlustatakse jaht kohtus, mistõttu ei saa jahimehed oma kohustusi täita. Sellise probleemi vältimiseks peaksid jahiga seotud küsimused olema läbi arutatud juba enne jahihooaja algust. Aruteludes keskendutakse peamiselt hundikarja maksimaalsele arvule, kuid samal ajal on spetsialistide ja teadlaste vahel kokku lepitud, et hundikarjade arv peaks jääma vahemikku 20–30. Tekib

küsimus, miks ei lähtuta nt vahemiku alumisest piirist, eriti olukorras, kus sõralisi on metsas vähe ja hundi toidubaas napp.

Helen Arusoo märkis, et Rahvusloom hundi ümarlauad koondab huvigruppe (teadlasi, looduskaitsejaid, loodusturismi ja jahimeeste esindajaid, ajakirjanikke jt), kes tegelevad või puutuvad kokku huntidega seotud küsimustega. Ümarlaua eesmärk on leida kompromisse, kuid praegu on kujunenud olukord, kus ühe äärmusliku grupi mõju on tõusnud esiplaanile, ärritades teist äärmuslikku gruppi. Tekkinud on kaos. Ta nentis, et nii hundiarmastajad kui ka hundivihkajad võivad tekitada samaväärselt kahju. Istungil kõlas, et hundid võivad hakata peatselt ründama inimesi, kuid teaduslikud faktid ei toeta seda väidet. Statistika näitab, et viimase 18 aasta jooksul on Põhja-Ameerikas ja Euroopas registreeritud 14 hundirünnakut, millest kaks olid letaalsed. Seega on hundirünnaku tõenäosus äärmiselt väike ning hirmu kasutamine argumendina ei ole põhjendatud. Hirmude võimendamine ei aita inimest tuua loodusele lähemale. Kõneleja nõustus, et tekkinud hirmu on keeruline ümber lükata. Kolm aastat tagasi esitasid WWF ja ÜRO üleskutse pöörata tähelepanu inimese ja konfliktloomade suhetele. Looduskaitse pöörati n-ö üleile tähelepanu eelkõige liigikaitsele, „eile“ ökosüsteemi- ja koosluskaitsele ning täna on fookuses inimene kui looduskaitse üks osa. On oluline keskenduda inimestele, kelle tegevus on majanduslikult häiritud konfliktloomade (nt hundi) tõttu. Tuleb küsida, kas soovime, et inimesed elaksid maapiirkondades ja tegeleksid karjakasvatusega, või mitte.

Katrin Idla nõustus, et huntidega seonduvat oleks pidanud arutama juba enne tekkinud olukorda. Kollektiivne pöördumine oli ajendatud hirmust ning see oli vastureaktsioon kohtuotsusele, mis andis esialgse õiguskaitse huntidele. Täna on kõige suuremaks probleemiks hirm, mis on tekkinud teadmatusel. Pöördumises on esitatud valeinfot ja tõendamata väiteid, mis võivad eksitada lugejaid. Pöördumises väidetakse, et kõik suurkiskjad ründavad üha enam kariloomi ja ohustavad inimese turvalisust. Eestis on kolm suurkiskjaliiiki (hunt, ilves ja karu), kelle toitumisviisid ja käitumine on erinevad. Nimetatud liikide üldistamine ei ole õige. Ilvese puhul ei vasta kumbki pöördumises toodud väide tõele. Karud ründavad kariloomi harva ning keskkonnaportaali andmete kohaselt on mesitarude kahjud viimase aasta jooksul hoopis vähenenud. Samuti pole õige väita, et suurkiskjad ründavad metsloomi viisil, mis kahjustab metsandust. Metsandust ei kahjusta põtrade ja metskitsede arvukuse langus, vaid vastupidi metsaomanike soovil seatakse kvoodid uluksõraliste kütamiseks. Pöördumises väidetakse, et kütmine on viinud uluksõraliste arvukuse madalale. Teisalt on märgitud, et suurkiskjate liikumine on suurenenud ning see on tingitud toidubaasi vähenemisest. Kui kütimisega vähendatakse uluksõraliste arvukust, on loomulik, et suurkiskjad liiguvad sinna, kus on toitu. Samuti on pöördumises toodud eksitavaid väiteid huntide rünnakute kohta lemmikloomade vastu. Kõneleja oli seisukohal, et vastavalt loomakaitseasendusele peavad koeraomanikud tagama oma lemmikute turvalisuse. Lisaks on liialdatud oht inimeste turvalisusele. Viimane teadaolev hundirünnak inimestele toimus Eestis 1873. aastal. Andmed puuduvad ilvese rünnakute kohta. Mati Kaal on kirjutanud, et karu ründab üliharva ning peamiselt on need juhtumid seotud jahipidamisega. Ohtu inimestele võivad tekitada ka nt eksootilised lemmikloomad (nt puuma). Oluline on tõsta inimeste teadlikkust ja kaasajastada lemmikloomade pidamisreegleid. Pöördumises väidetakse, et ökoloogid ja bioloogid on soovitanud suurendada kütimismahte. Tegelikult on teadlased korduvalt kritiseerinud uluksõraliste arvukuse vähendamist ja viidanud andmete ebapiisavusele. Samuti on pöördumises esitatud valeandmeid, nt hundipesakondade arvu kohta. Kõneleja oli seisukohal, et jahindusnõukogudesse tuleks tasakaalustatud otsuste tegemiseks kaasata suurem hulk huvigruppe. Kuni populatsioonide taastumiseni tuleks peatada metskitsede ja põtrade kütmine. Põhirõhk tuleks asetada süsteemsetele ja teadmispõhistele ennetusmeetmetele ning teavitusele. Komisjonide liikmetele saadetakse ülevaade pöördumises esitatud ebakõlade kohta.

Katrin Rannik märkis, et Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (ReM) on saanud mitmeid huntidega seotud pöördumisi. ReM mõistab loomakasvatavate muresid ning on seisukohal, et kiskjate arvukust tuleb hoida kontrolli all. Samas on vaja kaitsta loodust ning loodus on ökosüsteem, kus kõik liigid on omavahel seotud. Kahjude kandmist ei saa jätta

üksnes loomakasvataja õlgadele, vaid need tuleb kompenseerida. Lisaks varalisele kahjule, mida saab kompenseerida, on ka moraalne kahju ning rikutud võib saada kogu aastatepikkune aretustöö. Ta nõustus, et ülevaatamist vajavad ennetusmeetmed. Ministeerium on olnud seisukohal, et karjaloomi tuleks võimalikult palju karjatada väljas. Loomakasvatajatel on võimalik taotleda investeeringutoetusest kiskjakindlate aedade rajamiseks, kuid see ei lahenda kõiki probleeme. Teemat on vaja vaadata komplekselt.

Igor Taro andis sõna Keskkonnaameti esindajale ning tuletas meelde, et kollektiivse pöördumise algataja esindaja esitas küsimused suurkiskjate kahjude arvu ja kompenseerimise ning nuhtluisendi küttimiseks eriloa taotluse menetlemise kiiruse kohta.

Tanel Tärna märkis, et Soomaa rahvuspargis kaitstakse üheaegselt nii poollooduslikke kooslusi kui ka hunte. Veiste turvalisuse tagamiseks tuleks kõik hundid piirkonnas küttida, kuid see ei ole mõistlik lahendus. Keskkonnaamet on teadlik Soomaal toimunud hundirünnakutest ning leiab, et tõrjemeetmeid on võimalik veelgi tõhustada. Kontrollimisel selgus, et kolm kriitilist talvitusala olid piiratud ühetraadilise elektrikarjusega, mis oli maapinnast liiga kõrgel ning seetõttu huntidele läbitav. Amet pakkus välja võimalikke lahendusi, nt lisaliinide paigaldamist, talvitusalade koondamist kõrgematele aladele jne. Ta nõustus, et ameti poolt pakutud täiendavad lahendused ei taga 100% kaitset kiskjate vastu, sest piirkonna hundid on juba harjunud karjas jahtima ja vasikaid murdma. Siiski aitaksid täiendavad ennetusmeetmed suunata hunte mujalt toitu otsima. Juhul kui täiendavate ennetusmeetmete rakendamine ei anna tulemusi ja rünnakud jätkuvad, tuleks kaaluda lisalubade väljastamist. Täna on väljastatud erilube Soomaa piirkonda ning Soomaad ümbritsevast hundikarjast on juba lisaks kütitud kaks isendit. Ta juhtis tähelepanu, et erilubade väljastamisel on omad ohud. Ta selgitas, et juhul kui lastakse maha vanem loom, siis on oht, et koolitamata hundikutsikatest moodustuvad nuhtluisendite karjad. Eriloa väljastamise puhul peab olema kindel, et see on tõhus ja hädavajalik. Huntide puhul on nuhtluisendite tuvastamine keeruline. Keskkonnaamet konsulteerib loa menetlemisel Keskkonnaagentuuriga ning kui saadakse kindlus, et küttimisluba on põhjendatud ja tõhus meede, siis luba väljastatakse. Ametil on plaanis üle vaadata eriloa taotlemise protsess. Ta ei nõustunud, et tõrjemeetmed (viie traadiga elektrikarjus, karjakoerad) on vähe tõhusad. Kiskjakahjude statistika näitab, et piirkondades, kus on rakendatud tõrjemeetmeid, on kiskjate rünnakuid vähem. Lisaks on võimalik kasutada mitteletaalseid meetmeid, nt laserpeleteid ja helisignaale, mis peletavad hundid eemale. Tõhus karjakaitse nõuab kõigi osapoolte panust. Möödunud aasta oktoobrist detsembrini registreeriti alla 200 kiskjakahju juhtumi, mis on võrreldes varasemate aastatega väiksem. Langustrend on seotud muutunud toetuskeemidega. Sektor ei teavita kõikidest rünnakutest. Hüvitada on keeruline tõendamata loomakahjusid. Kiskjakahjude hüvitamise taotlusi võeti vastu k.a 15. jaanuarini. Kavas on üle vaadata jahindusnõukogude töökorruga seonduv.

Kristi Kauponen märkis, et kaks aastat on Keskkonnaagentuur soovitanud alustada huntide küttimist kahjustuspiirkonnas alates 1. oktoobrist. **Tanel Tärna** ei osanud eeltoodut kommenteerida. **Timo Kark** märkis, et nuhtluisendite küttimise (1. oktoober) lubamise küsimuses ei ole osapooled veel kokkuleppele jõudnud, mistõttu teema vajab täiendavaid arutelusid.

Timo Kark tunnustas jahimehi kui häid partnereid kiskjakahjude ennetamisel ja seireandmete kogumisel ning karjakasvatajaid, kes aitavad hooldada poollooduslikke kooslusi. Ministeeriumi prioriteediks on suurkiskjate populatsiooni ohjamine. Eestis on toimiv ja järjepidev suurkiskjate seiresüsteem, mida korraldab Keskkonnaagentuur. Kuigi kasutatavate meetodikate osas on arenguruumi, on agentuuril väga hea andmestik. Ministeeriumil on hea koostöö suurkiskjate koostöökoguga. Hunt, ilves ja karu kuuluvad Euroopa Liidu (EL) loodusdirektiivi kaitsealuste liikide hulka. ELi tasandil arutatakse hundi kaitsestaatuse võimalikku langetamist loodusdirektiivis. Liitumisel ELiga oli Eestis vähem kui 10 hundikarja, kuid tänaseks on nende arv 30 ringis. Soomaal asetleidnud juhtumite puhul lähevad vastuollu kaks looduskaitse eesmärki: pärandniitude hooldus ja huntide kaitse. Ta lisas, et iga kuue aasta järel tuleb esitada loodusdirektiivi aruanne. Viimane aruanne, mis esitati 2019. aastal, näitas, et ilvese populatsioon oli madalseisus, mistõttu hinnati ilvese

seisund ebasoodsaks. Käesoleval aastal tuleb esitada uus aruanne, mis tähendab ilvese asurkondade seisundi ülevaatamist ja hindamist.

Züleyxa Izmailova pöördus kollektiivse pöördumise esindajate poole. Ta märkis, et pöördumises nenditakse, et hundid murravad lambaid, sest sõraliste arvukus metsades on madal. Samas pakutakse lahendusena hoopis kiskjate mahalaskmist. Miks te ei paku lahenduseks vähemate sõraliste mahalaskmist?

Kristi Kauponen vastas, et ta ei mäleta sellist sõnastust pöördumises. See tundub tähenärimisena. Pigem oli pöördumise mõte, et on tekkinud probleemsed olukorrad nuhtluisenditega ja me ei soovi seda. Ei olnud seda, et laseme kõik maha. Pole kunagi sellist olnud ega kirjutatud. Ja ma ka täna selgitasin pöördumist.

Züleyxa Izmailova märkis, et tal on pöördumise tekst ees ning seal on punktadena välja toodud ning pöördumise algataja esindaja ise ka nentis, et sõralisi on vähe ning ettepanekus on suurendada suurkiskjate küttime mahtu, et tagada inimeste ja nende lemmikloomade turvalisus. Kui me kõik tunnustame seda, et hundi toidulaud on muutunud kesiseks ja see põhjustab nälga ning nad tulevad murdma sinna, kuhu me ei tahaks, siis lahendusena võiks hoopiski näha seda, et parandada nende toidulaua olevate sõraliste seisundit. Nii nagu metsloomaühing väga selgelt selle välja tõi. Me peaksime rohkem sellest rääkima. Kõnelejale tundus, et inimene on väga tugevalt sekkunud looduslikku tasakaalu ning viinud selle balansist välja ja nüüd peab hunt selle eest lõivu maksma. Teine küsimus, mis puudutab karjakasvatust. Veisekasvatavate esindaja märkis oma ettekandes, et ta arvab, et murtud vasikate arv oli 57, aga võib-olla oli ka rohkem. Sellest jääb mulje, et karjapidajal pole täit ülevaadet oma maadel toimuvast ning te ei saa seda ala piisavalt kontrollida. Ta küsis, kas karjapidaja on kaardistanud võimalikke riske, mis võivad tekkida, kui loomade arv karjas suureneb. Kui te olete seda teinud, siis olete ilmselt pidanud ette nägema riskide realiseerumist. Karjapidaja oleks pidanud olema valmis. Praegu jääb mulje, et ei ole täit ülevaadet. Võib olla peaks sellega ka tööd tegema.

Jaanus Põldmaa vastas, et suurulukite küttime on ühiskondlik kokkulepe ning Eestis on 15 jahindusnõukogu, kes langetavad konsensusliku otsuse, kui palju ulukeid kütitakse.

Tanel Soa vastas vasikate murdmise juhtumite kohta esitatud küsimusele. Ta selgitas, et ettevõttes on 200+ ammlahma, kes asuvad 4–5 erinevas karjas ning 250–300 ha maa-alal, mistõttu on iga veise olukorda igapäevaselt kontrollida keeruline. Kas küsimuse esitaja kujutab ette, et igapäevaselt teatakse täpselt, kus ja milline lehm poegis ja kes mitte ning millised on tingimused looduses ja karjas. Selline etteheide illustreerib seda, et küsimuse tõstataja ei saa aru maaelust ja karjakasvatusest. Kahju hüvitamise küsimuses on pöördutud erinevate advokaadibüroode poole ning need on väljendanud, et riik ei saa eeldada, et karjapidajal on igal ajahetkel ülevaade igast loomast. Miks esitati just 57 juhtumit (neid võis olla tõenäoliselt ka rohkem), sest 57 juhul ollakse 100% kindlad, et vasikad on kadunud. Tuvastatud on 57 vasika murdmine ning seda numbrit ei ole omakasupüüdliselt suurendatud. Nüüd ütleb riik, et ettevõtja ei tea, mis toimub, ning võib olla on see number veelgi suurem. See on alatu rünnak ettevõtja vastu. **Tiit Soa** lisas, et huntidel sünnivad igal kevadel kutsikad, mis tähendab hundipopulatsiooni kasvu. Huntidel ei ole metsas süüa ning nad tulevad inimese territooriumile ning hakkavad murdma vasikaid ja lemmikloomi ning võivad olla ohuks inimestele.

Züleyxa Izmailova sõnas, et tema küsimus ei sisaldanud süüdistust selle kohta, et numbrit oleks tehtud suuremaks, kui see tegelikult on. Küsimus lähtus sellest, et kui on suurem kari, siis on ilmselt ka raskem saada ülevaadet. Kuna siit tuli välja seda, et ei ole rakendatud kõiki olemasolevaid toimivaid ennetusmeetmeid, millega hunte tõrjuda, siis siin on probleem, millega saab tegeleda. **Tiit Soa** vastas, et tema ettevõtte karjas on u 200 ammlahma ning üldjuhul võib ammlahma saada igal aastal ühe vasika, s.t aastast u 200 vasikat. Karjakasvataval oli ülevaade sügisel poeginud ammedest, kuid mõned äsjasündinud vasikad kadusid.

Anti Allas küsis, miks on langenud looduslike sõraliste arvukus. Ta tegi ettepaneku, et uluki (sh ilvese) arvukust peaks hindama sagedamini, kui seda näeb ette ELi loodusdirektiiv. **Tanel Tärna** vastas, et looduses peaks valitsema tasakaal, kuid tegelikkuses on olukord keerulisem

– looduslik tasakaal on pidevas muutumises. Näiteks, kui metskitsepopulatsioon kasvab, võivad sageda haiguspuhangud. Samuti väheneb metskitsede arv siis, kui tõuseb suurulukite arvukus. Ideaalset tasakaalu pole võimalik looduses saavutada. Ühel hetkel domineerivad kahjud metsades, teisel hetkel põllumajanduses. Looduslike sõraliste küttemismahud on aastate jooksul vähenenud. Sigade Aafrika katk on toonud kaasa erisused metsse küttemisel. Ilvese populatsiooni hindamise perioodi määrab ELi loodusdirektiiv, kuid riiklikult on võimalik arvukust hinnata sagedamini. Samas peab ilvese küttemismaht olema kooskõlas ELi regulatsioonidega. **Timo Kark** lisas, et ilvese arvukust hinnatakse igal aastal, kuid ELi direktiivist tulenev aruanne tuleb esitada iga 6 aasta järel. Ilvesejahti pole peetud 7 aastat, mis tähendab, et vanemad emased ilvesed suudavad üles kasvatada suuremaid pesakondi. Ilvese asurkonna kasv mõjutab kitsede arvukust. Lisaks on kasvanud huntide arvukus, mis on avaldanud mõju nii metskitse- kui ka põdrapopulatsioonile. Suurkiskjate koostöökogus lepiti kokku, et edaspidi kaasatakse aruteludesse ka looduslike sõraliste eksperte.

Endrik Raun sõnas, et dilemma seisneb küsimuses, kas huntide arvukust seatakse inimeste ja põllumajanduse järgi või vastupidi. Ajaloost on teada, et huntide rünnakud lõppesid siis, kui Eestis oli 6–7 hundikarja. Täna on hunte tunduvalt rohkem. Põhjamaades on üritatud kasutada tõrjemeetmeid, kuid need ei ole olnud efektiivsed. Hundikutsikate suremus on u 50%, mis teeks viie aastaga 300 hundist 1800 hunti. Ühe hundikarja tegevusala on u 1000 km², s.t Eestisse mahuks maksimaalselt 45 hundikarja.

Mait Klaassen selgitas, et suurulukite populatsioone (toidubaasi) mõjutas kõige enam sigade Aafrika katk, mille tagajärjel metssead kas surid katku tõttu või kütiti. Alles jäid peamiselt metskitsed, kuid üks karm talv võib nende arvukust järsult vähendada. Kui sõralisi on metsas vähe, hakkavad hundid õpetama oma järglasi murdma kariloomi. Need, kes on kord õppinud kariloomi ründama, jätkavad seda ka edaspidi. Seetõttu on oluline välja töötada tõhus ohjamistaktika.

Urve Tiidus märkis, et tegemist on matemaatilise ülesandega, s.t tuleb välja arvutada, kui palju peaks kütima hunte, et säiliks põllumajanduslik tootmine ja metskitsepopulatsioon. **Timo Kark** vastas, et igal aastal püütaksegi nimetatud ülesannet lahendada. Põhja-Soomes on mitteametlikult huntidele nulltolerants. ELi loodusdirektiivis on tehtud erisus, s.t Põhja-Soomes on võimalik huntide arvukust reguleerida. Lõuna-Soomes püütakse hundid kinni, kiibistatakse ning seejärel jälgitakse nende teekondi. Hundikari peletatakse eemale, kui see läheneb põhjapõdra kasvandusele. Möödunud aastal kütiti Eestis 149 hunti ning selleks aastaks on antud esimeses järgus luba kütida 103 hunti, teises järgus on lisatud veel 18 hunti ning kohe lisandub veel 21 hunti (kokku 142 hunti). **Kristi Kauponen** märkis, et Raplamaal ja Pärnumaal on esimese kahe nädalaga küttemismahud juba täis kütitud. Istungil toodi välja statistika huntide rünnakute kohta inimeste vastu. Maalapsed on väärtuslikud ning oluline on tagada, et nad ei satuks eelnimetatud statistikasse. Hunt ei ründa teadlikult inimest, kuid kui ta on haige, ehmunud või satub juhuslikult inimese teele, võib rünnak olla vaid aja küsimus. Rahvaalgatus ei olnud ajendatud kohtuotsusest, vaid Raplamaa oludest ja muredest. Varem mainiti, et karud ei ründa kariloomi, kuid nad võivad lõhkuda silorulle, mis on kariloomade söödaks. Probleemse koera eest vastutab koeraomanik, kuid suurkiskja rünnaku korral peab inimene tõendama kahju tekkimist ning kunagi hiljem selgub hüvitise suurus. Tavaliselt on karjakasvatuses mitu karja, mistõttu pole realistlik, et igale karjale oleks võimalik muretseda karjakoer, kes suudaks hunte eemale hoida. See on väiketootja jaoks väga kulukas lahendus. Eestis registreeriti ligikaudu 200 kahjujuhtumit, mis pole sugugi vähe. Ta oli seisukohal, et veiste poegimist on võimalik tuvastada.

Helen Arusoo nõustus, et maalaps on sama väärtuslik kui linnalaps. Ta märkis, et inimene eemaldub loodusest. Põhjamaid ei tohiks võtta eeskujuks, kuna seal ei ole ajaloo vältel olnud püsivaid hundiasurkondi, erinevalt Eestist.

Maido Ruusmann sõnas, et inimeste turvatunne on saanud kannatada, mistõttu oodatakse avalikku sekkumist. Erinevad osapooled nõustuvad ja vaidlust ei ole selle üle, et huntide populatsioon on suurenenud ning ajalooliselt on nende arvukust reguleeritud küttemise teel. Populatsiooni kasvades suureneb ka toiduvajadus, mis tekitab küsimuse: kust tuleb huntidele

vajalik toit. Kagu-Eestis on hundid tulnud inimesele väga lähedale ning seda asjaolu ei saa võtta kergekäeliselt. Olukord on väga tõsine. Ta küsis, mis saab, kui hundipopulatsiooni ei piirata. **Katrin Idla** märkis, et hunt on inimkartlik loom. Hunti on nähtud looduses väga harva. Väide, et hundid on tulnud inimesele lähedale, võib põhineda sellele, et kasutusele on võetud erinevad vaatlusseadmed, nt öövaatluskaamerad.

Andres Metsoja sõnas, et ühiskonnas on muutunud arusaam elulaadist, mis on tihedalt seotud kogukondadega, s.t inimestega, kes jagavad teatud ühist ruumi. Kogukondade omavaheline usaldus ja koostöö, nt jahimeeste ja põllumajandusettevõtjate vahel, on oluline. Samas püütakse neid suhteid ühiskonnas reguleerida, luues bürokraatlikke regulatsioone. Nuhtluisendid on loomad, kes on õppinud ründama kariloomi või koduloomi. Mõnikord tõrjutakse hundikarjast mõned isendid, kes siis peavad iseseisvalt toitu otsima. Nimetatud isendid võivad hakata ründama koduloomi. Selliste olukordade lahendamiseks on vaja tõhusaid meetmeid. Arutama peaks võimalust, et rünnaku korral saaks olukorda lahendada operatiivselt.

Igor Homin märkis, et on irooniline kuulata inimeste arvamusi, kes ei ole valdkonnaga hästi kursis. Levinud on ekslik arvamus, nagu elaks ühel hunditerritooriumil mitu hundikarja või nagu liiguks hundikari alati üheskoos. Tegelikuses on hunditerritoorium väga suur. Alates augustikuust hakkavad hundikutsikad karjast eemalduma. Kutsikad ei ole otseselt seotud sel perioodil toimuvate murdmistega, kuid nad võivad näha pealt ja õppida koduloomade murdmist. Selliseid juhtumeid ei ole võimalik tagantjärele lahendada ega parandada ning ainus tõhus lahendus on intensiivne küttimine. Ta tõi paralleeli inimesega: kui lapsele näidata (halba) eeskujut, kipub ta seda järgima. Probleemiks on, et inimest üritatakse käsitleda loodusahelast väljaspool seisvana. Tegelikult on inimene üks osa loodusest nagu kõik teised loomaliigid. Taluda tuleks hunte, kes teavad, kus on nende koht. On ekslik arvata, et enamik jahimehi tahaks kõik hundid maha lasta. Hundijahi pidamine on keeruline protsess ning hundid on väga liikuvad. Ta tõi näiteid elust hundikarja ohjamise ja hundirünnakute kohta.

Timo Kark märkis, et operatiivset lahendust suuruluki ründe korral on arutatud suurkiskjate koostöökogus. Ollakse avatud diskusiooniks, kuid mitmed küsimused vajavad veel vastuseid. Tuleb mõelda, kuidas tagada ründe tõendatust. Selleteemalised arutelud jätkuvad. **Tanel Tärna** lisas, et oluline on järelevalve aspekt, s.t nuhtluisendi rünne peab olema tõendatav. **Timo Kark** sõnas, et on arusaadav, et inimesed soovivad kaitsta oma vara. **Igor Homin** ütles, et on suur tõenäosus, et nuhtluisend murrab korduvalt, mistõttu on vaja reageerida operatiivselt.

Tiit Maran märkis, et Eestis on toimiv ja väga hea suurulukite seiresüsteem. Lisaks Keskkonnaagentuuri küttimissoovitustele tuleks põhjalikult analüüsida ka suurkiskjate koostöökogu ettepanekuid ning võrrelda neid omavahel, et leida tasakaalustatud lahendus. Kuigi Eestis on hästi toimiv seiresüsteem, seisab riik silmitsi olukorraga, kus samaaegselt on nii rahvuslik kui ka rahvuslooma kriis, mis vajavad kiiret lahendamist. Ta nõustus, et Eestis on suur huntide arvukus ja nuhtluisenditele tuleb reageerida. Hunt on intelligentne loom, kes toidu nappuse korral liigub kohtadesse, kus toit on kergemini kättesaadav. See omakorda suurendab nuhtluisendite arvu. Varasemate suurkiskjate kaitse ja ohjamise tegevuskavade koostamisel ei ole arvestatud saakloomade populatsioonide seisundit, s.t nende arvukust ei ole loetud piiravaks asjaoluks. Täna on olukord teistsugune, mis tähendab, et nimetatud kava koostamisel tuleb arvesse võtta ka saakloomade populatsioonid. Vastasel juhul võib suurkiskjate tulevik osutuda üsna süngeks. Ta juhtis tähelepanu, et nõukogude ajal oli Eestis 6–7 hundikarja ning toona olid metsamaastikud hoopis teistsugused. Praegu on erametsaomanike huvides kaitsta noorendikke, mis on suurendanud survet metskitsede ja teiste sõraliste arvukuse vähendamiseks. Samal ajal kaitstakse suurkiskjaid. Nimetatud teemad vajavad läbi arutamist.

Igor Homin märkis, et nuhtluisendite arv võib veelgi tõusta, kui olukord ei parane. Suurkiskjate toidubaas on vähenenud. ELi loodusdirektiivist tulenev aruanne tuleb esitada iga 6 aasta järel, mis on üsna pikk periood. Kuna ilvese arvukus on tõusnud, siis võivad hakata levima haigused (nt kärntõbi). Nii hundid kui ka ilvesed võivad hakata rohkem murdma rebaseid ja kährikuid, kes on haigestunud ja levivad kärntõve. Haiged (kärntõves) loomad

võivad tulla inimeste lähedusse. Ta nõustus, et terved loomad üldjuhul ei ründa inimest, kuid haige loom käitub teistmoodi.

Toomas Uiho sõnas, et ühelt poolt ründavad hundid karju ning karjapidajad tulevad Riigikokku saama abi, aga siis ründab mõni isegi siitpoolt. Ta vabandas selle eest ning sõnas, et siin ollakse selleks, et leida lahendusi. Ta märkis, et hundirünnakud inimestele toimusid väga ammu aega tagasi. Ühelt poolt võib arvata, et hundirünnaku tõenäosus iga aastaga järjest suureneb. Ta avaldas lootust, et otsesest ohtu siiski ei ole inimesele, kuid sellele tuleb mõelda. Ta küsis, kas on olemas mingi kiire vahelahendus põllumeestele, kes kannavad otsesest kahju. **Tanel Tärna** vastas, et tõrjemeetmed on hüvitatavad, kuid mitte täismahus. Lisaks kaalutakse alternatiivsete meetmete hüvitamise võimalusi. Fikseeritud ja tõendatud juhtumite puhul on võimalik taotleda hüvitist. Ta nentis, et hüvitised ei kata põllumeeste kogukulu. Ameti poolt pakutakse välja kompromisslahendusi ehk vahemeetmeid, mis peaksid aitama olukorda lahendada.

Tanel Soa selgitas, et hunt õpib ja kohaneb ka nt viietraadilise aiaga. Ta tõi näite, et hunt hüppas viietraadilisest aiast üle ning ajas karja jooksuma, mille tulemusena vasikad tallati mutta. Tegemist ei olnud hundikahjuga. Karjakasvatajad vajavad reaalseid lahendusi. Ettevõtte on hundikahjuna kaotanud 57 vasikat, mis on otsene kahju, kuid kui siia juurde arvestada kaudsed kulud, siis võib kogukahju ulatuda 100 tuh euroni. Ei ole õiglane, et ettevõtjaid süüdistatakse hundivihkamises. Lahendusi tuleb otsida koostöös erinevate osapooltega. Täiendavatesse tõrjemeetmetesse n-ö raha matmine ei ole lahenduseks. Karjakasvatajad on valmis tegema koostööd ning ühiselt otsima reaalseid lahendusi.

Rain Epler sõnas, et osapoolte vahel on teatud teemade osas üksmeel. Arutelust võib jääda mulje, et juhul kui oma vara kaitsmine lasta n-ö vabaks, siis eestlased tormaksid kohe metsa hunte küttima. Ta oli seisukohal, et ründe korral ning oma vara kaitseks peaks olema õigus operatiivselt reageerida. **Tanel Tärna** märkis, et ilma jahiloata lastud hundi puhul on tegemist väärttega.

Urve Tiidus küsis, kas huntidega seonduv on probleemiks ka Lätis. **Timo Kark** vastas, et Lätis algab hundijaht juba augustis. Lätis ei ole nii suurt vastasseisu. **Helen Arusoo** lisas, et Lätis ei ole loomakasvatajatele mõeldud hundikahjude kompensatsioonid.

Züleyxa Izmailova märkis, et ta kohtus Hiiumaal jahimeestega, kes ütlesid, et neile esitatakse trahvinõudeid noorendike kahjustuste tõttu. See suurendab survet küttida rohkem sõralisi. Üle tuleks vaadata vastavad regulatsioonid, et vältida jahimeeste liigset survestamist ning huntide toidubaasi vähendamist.

Urmas Kruise märkis, et riigil on ajalooline kompetents ja järjepidevus ulukiseire metoodikaga, kuid siiski leidub huvigruppe, kes kahtlevad selle metoodika õigsuses. Ta nõustus, et metoodikaid saab ja tuleb täiustada, kuid seejuures tuleb arvestada nii metoodika täiustamise kulusid kui ka selle mõju veaprotsendi vähendamisele. Ta pidas ebaõiglaseks karistada hästi tehtud tööd ning rõhutas vajadust vaadata üle kaitseplaan, et metoodikat ja regulatsioone ei saaks nii lihtsalt vaidlustada. Argumentidel peab olema tugevam ja paremini tõendatud juriidiline alus. Tuleb olla lugupidav inimeste (ettevõtjate) vastu, kes realselt kannavad kahju. Ta küsis, kas kompensatsioonid puudutavad riigiabiga seotud küsimusi.

Katrin Rannik vastas, et kompensatsioonide puhul on tegemist vähese tähtsusega põllumajandusliku abiga. Ministeeriumi ettepanek oli, et hüvitis läheks riigiabi alt, mis tõstaks lubatud kompensatsiooni määra kõrgemale.

Urmas Kruise oli seisukohal, et kaaluda tuleks võimalust hüvitada kahjusid vähese tähtsusega abi asemel riigiabina. Lisaks peab olema võimalus olukorra erakorraliseks lahendamiseks. Ta palus täpsustada, et kui karjas on toimunud rünnak ning see on fikseeritud, siis kas sel juhul võib omanik võtta püssi ja kaitsta oma vara. **Igor Homin** vastas, et kui isikul on vastav luba ja õigus, siis ta saaks seda teha. **Kristi Kauponen** küsis, kas igal maainimesel peaks sel juhul olema jahiluba.

Urmas Kruise tänas külalisi sisuka diskussiooni eest.

Igor Taro märkis, et keskkonnakomisjoni menetluses on jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu (553 SE), mille esimene lugemine toimub k.a 28. jaanuaril. Eelnõu raames on kavas korraldada vähemalt üks kaasamise istung. Tänaistel istungil arutatud probleemid on osaliselt lahendatud nimetatud eelnõuga. Ta tegi keskkonnakomisjonile kui kollektiivset pöördumist menetlevale komisjonile ettepaneku toetada kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekut vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹³ punktile 1.

Otsustati:

1.1 Toetada kollektiivset pöördumist. Pöördumises tõstatatud probleem leiab lahenduse eelnõus 553 SE (RKKTS § 152¹³ punkt 1)

Keskkonnakomisjon (poolt 7: Rain Epler, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Andres Metsoja, Igor Taro, Urve Tiidus; vastu 1: Züleyxa Izmailova; erapooletuid 0).

2. Info ja muud küsimused

Päevakorrapunkti ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Igor Taro
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruise
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanika Loka
protokollija